

У сховішча для закладкі на захоўванне паступіла розная агародніна і садавіна: грушы, дайкон, суніцы, бульба, цыбуля, морква, агуркі, памідоры, буракі, сельдэрэй, слівы, часнок і яблыкі. Усю прадукцыю трэба захоўваць у розных адсеках сховішча, таму яе трэба падзяліць на групы: клубняплоды, караняплоды, цыбульныя, плады. Правядзіце падзел сельскагаспадарчай прадукцыі і растлумачце вынікі працы.

§ 43. Вырошчванне раслін

Падрыхтоўка насення да сяўбы. Вывучаны раней матэрыял аб саставе і будове насення і ўмовах яго прарастання (гл. § 37—38) мае важнае значэнне для вядзення гаспадаркі. Трэба ўмець падрыхтаваць насенне да сяўбы, правесці сяўбу і догляд за ўсходамі, уборку і захоўванне ўраджаю.

Перад сяўбай неабходна вызначыць усходжасць насення і з яе ўлікам вызначыць норму высева. Пры нізкай усходжасці сяўба гэтым насеннем не праводзіцца. Для сяўбы адбіраюць больш буйное насенне, з вялікім запасам пажыўных рэчываў. Гэта забяспечыць добрае жыўленне праростка за кошт семені. Значыць, расліна будзе лепш развівацца.

Тэрміны сяўбы залежаць ад віду і сорту раслін, вільготнасці і тэмпературы глебы і паветра. Насенне большасці раслін прарастае пры нізкіх дадатных тэмпературах, а некаторыя аддаюць перавагу больш высокім тэмпературам. Гэтая асаблівасць з'яўляецца адной з характарыстык, згодна з якой расліны падзяляюць на холадустойлівыя і цеплалюбівыя.

Сяўба насення. Перад сяўбай (мал. 216) глебу добра ўзрыхляюць, што стварае спрыяльныя ўмовы для прарастання насення. Акрамя гэтага, глеба павінна ўтрымліваць дастатковую колькасць вільгаці для набракання насення.

Мал. 216. Сяўба насення

Глыбіня закрывання насення залежыць ад яго велічыні. Чым буйнейшае насенне, тым глыбей яго можна закладаць у глебу. Дробнае насенне (*рэпа, цыбуля, морква*) закладаюць на глыбіню 1—2 см, насенне сярэдніх памераў (*агуркі*) — на 2—4 см, буйное (*гарох, фасоля, бабы*) — на 4—5 см. Калі насенне закласці неглыбока, то яно загіне ад перасыхання.

На глыбіню закрывання насення ўплывае і характар прарастання: пры надземным прарастанні глыбокае закрыванне перашкаджае вынасу семядоль з глебы, насенне ж з падземным прарастаннем можна закладаць глыбей.

Глыбіня закрывання насення вызначаецца таксама і ўласцівасцямі глебы: у пясчанай глебе насенне закрываюць глыбей, чым у гліністай. Справа ў тым, што ў пясчаных глебах утрымліваецца менш вільгаці, лепшае забеспячэнне паветрам і семядолі лягчэй выносяцца на паверхню.

Пры недахопе вады ў глебе неабходны паліў. Акрамя таго, абавязковай умовай з'яўляецца ўнясенне ўгнаенняў. Штогод з ураджаем з глебы выносіцца вялікая колькасць мінеральных рэчываў, і іх утрыманне ў глебе неабходна папаўняць. Угнаенні маюць вялікае значэнне для росту і развіцця раслін. Яны падраздзяляюцца на арганічныя і мінеральныя.

Арганічныя ўгнаенні (ад слова «арганізм») — гэта адходы жыццядзейнасці жывёл (гной, птушыны памёт) або перагніўшыя рэшткі адмерлых жывёл і раслін (перагной, торф).

Добрым угнаеннем з'яўляецца попел, які змяшчае шмат калію.

Мінеральныя ўгнаенні атрымліваюць на хімічных заводах. У залежнасці ад утрымання тых ці іншых хімічных элементаў адрозніваюць азотныя, фосфарныя і калійныя мінеральныя ўгнаенні.

Унясенне ўгнаенняў у час росту раслін называюць падкормкай. Падкормка можа быць сухой і вадкай. Пры сухой падкормцы ўносяць попел і сухія мінеральныя ўгнаенні, а

таксама гной. Пры вадкай падкормцы міжраддзі паліваюць гнаявой жыжкай або птушыным памётам, разведзеным вадой. Падкормліваць расліны лепш пасля дажджу, калі глеба насычана вільгаццю.

Уносіць угнаенні трэба ў пэўны час і строга дазіраваць. Лішак іх можа пашкодзіць раслінам.

Можна вырошчваць расліны без прымянення мінеральных угнаенняў. У гэтым выпадку ў глебу ўносяць толькі арганічныя рэчывы, часцей за ўсё кампост. Кампост — гэта арганічнае ўгнаенне, атрыманае ў выніку раскладання розных арганічных рэчываў пад уплывам дзейнасці мікраарганізмаў. Для падрыхтоўкі кампосту можна выкарыстоўваць гной, торф, лісце, сцёблы, агароднае пустазелле і бацвінне, любыя раслінныя рэшткі (агрызкі, лупіна садавіны і агародніны) і г. д. Вырошчванне раслін без прымянення мінеральных угнаенняў і ядахімікатаў называецца **экалагічна чыстым земляробствам**.

Догляд за пасевамі. Для атрымання высокіх ураджаяў недастаткова толькі ўнясення ўгнаенняў. Пасевы неабходна старанна даглядаць: рабіць прарэджванне раслін, перыядычную праполку (выдаленне пустазелля), рыхленне глебы, а пры неабходнасці — яе паліў. Трэба таксама праводзіць барацьбу са шкоднікамі і хваробамі сельскагаспадарчых раслін. З гэтымі мэтамі створана вялікая колькасць разнастайных прэпаратаў. Барацьбу са шкоднікамі пасеваў можна весці біялагічнымі сродкамі аховы (выкарыстанне пэўных відаў бактэрыяў, насякомых, птушак). Для адпужвання шкоднікаў побач з пасевамі высаджаюць пэўныя віды раслін — *мяту, мялісу, палын* і інш.

Уборка і захоўванне ўраджаю. Уборку збожжавых і зернебабовых культур праводзяць па меры паспявання насення і пладоў. У нашай краіне збожжавыя пачынаюць збіраць у другой палове жніўня. Захоўваць насенне неабходна ў сухіх халодных памяшканнях пасля прасушвання яго да вільгот-

насці, не большай за 13 %. Такія ўмовы дазваляюць рэзка знізіць працэсы жыццядзейнасці насення і падоўжыць тэрміны яго захоўвання.

Уборку караняплодаў і бульбы пачынаюць да наступлення асенніх замаразкаў. У канцы жніўня — пачатку верасня ўбіраюць *бульбу*. З першых дзён верасня пачынаюць убіраць сталовыя *буракі, рэпу, рэдзьку, бручку, дайкон*. Значная частка караняплода гэтых культур знаходзіцца над паверхняй глебы, і вельмі важна не дапусціць яе падмярзання. Услед убіраюць каранёвую *пятрушку* і *сельдэрэй*. Моркву на захоўванне збіраюць некалькі пазней — з трэцяй дэкады верасня. Адразу пасля ўборкі караняплодаў абразаюць бацвінне. Караняплоды і клубні бульбы прасушваюць і закладваюць на захоўванне ў спецыяльныя сховішчы.

Познія сарты *белакачаннай капусты*, качаны якой звычайна закладваюць на захоўванне, рэкамендуецца ўбіраць у сярэдзіне або канцы кастрычніка да паяўлення ўстойлівых халадоў. Уборку варта пачынаць, калі дзённая тэмпература паветра не вышэйшая за 5 °С, а начная апускаецца да 0 °С. Высокая тэмпература прыводзіць да растрэсквання качаноў.

Вывады. ■ Для паспяховага вырошчвання раслін неабходна рыхтаваць глебу да сяўбы насення, прытрымлівацца норм высеву, тэрмінаў сяўбы і глыбіні закрывання насення, праводзіць паліў і ўносіць аптымальныя дозы ўгнаенняў, весці барацьбу з пустазеллем, шкоднікамі і хваробамі раслін.

Праверым сябе. 1. Ад чаго залежаць тэрміны сяўбы насення? 2. Для чаго патрэбны перадпасяўныя рыхленне глебы і паліў? 3. Ад чаго залежыць глыбіня закрывання насення? 4. Якое насенне закладваюць глыбей: з надземным ці падземным прарастаннем? Чаму? 5. Чаму неабходна ўносіць у глебу ўгнаенні? 6. Якія ўмовы неабходна выконваць пры захаванні насення, пладоў, караняплодаў, клубняў і чаму?